

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xxi. An possint a deo sciri que no[n] sciu[n]tur: & rerum mutabilitas ei nequa[ue] est infligenda: & q[uod] idem scientia prescientia/ dispositio/ prouidentia/ predestinatio: & q[uod] vera ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

violentia/nullo factorum impulsu/nullo conditionis stimulo/nullo adhuc nature defectu vrgebatur ad culpam que indubitata parens pene hominem sponte lapsum impegit in mortem/verum quia in iniustitia frena laxauit arbitrii: sic in ea oppressus & obrutus iacet: vt iusto dei iudicio: quia tunc noluit abstinere a peccato cum potuit: modo nequeat abstinere cum velit. In eo tamen solo adhuc ei liberū viget arbitrium: vt sibi ad opus iniquitatis sufficiat: & si ad bonum non nisi a gratia preuentus & adiutus assurgat. Sic iustitiam per se deserens: traductus est in regnum peccati et mortis: vt iugo seruitutis pressus: necessitati delinquēdi et moriendi subiaceat quibus hoc non factorum series: sed p̄uaricationis meritū introduceat. Alioquin hoīez nulla iusticia p̄denabit: cū culpa nō in eū: sed in ipsi⁹ retorq̄at̄ auctore. Possibilia itaq; sūt q̄ nūq̄ futura sūt: q̄ si q̄a nō erūt euenire nō possēt/ nequaq̄ possibilia dicerēt. Nauale sigdē bellū fieri: itēq; nō fieri possibile est: alterū tñ precise & determinate verū est & p̄scitū.

CAn possint a deo sciri que nō sciuntur: & q̄ rerū mutabilitas ei nequaq̄ est infligenda: & q̄ idem scientia/prescientia/dispositio/prouidētia/predestinatio: et q̄ vera infinita sunt: vt numerus eorum non queat augeri vel minui: et q̄ prouidētia nullam necessitatem rebus inducit.

hoīes quare moriantur.

Capitulum. XXI.

Sed ecce iam alterius difficultatis succrescunt cornua et quocūq; me vertam errore videor inuolut⁹. Si enī que non sunt nec erunt esse possunt: profecto & deus potest scire quod non scit: aut eo ignorante potest aliquid euenire. Bellū nāq; nauale quod nō erit: sicut & geri/sic & a gerentib⁹ sciri potest. Si ergo deus potest scire quod non scit/ potest utiq; et non scire qd̄ sit/ eo q̄ cōtraiacentiū simul nulla possit esse scientia: cū alterum eorū semper eo q̄ veritatis substantia careat sit obnoxiiū falsitati. Porro mendaciorū nulla scientia est. Quomodo ergo scientia imutabilis est: cui decessus rerum potest fieri & accessus que potest ignorare qd̄ scit/ aut scire qd̄ nescit? Q̄ si eam variabilem esse recipim⁹ iacobo reclamante iam apud eam est variatio/ & vicissitudinis obumbratio/ & p̄ter luminum esse desistit: si elabitur qd̄ prenouit. **C**Hoc equidem nec gentiliū error circa sua nō tam numina q̄ demonia dignabatur admittere: qui stigiam paludem diis peruiam esse negabant: dicentes eā oībus venerandā/ & vsq; quaq; illicitā a celestibus preteriri. Mentēs nāq; celestiuū obliuio nō cōtingit. Nūquid ergo fides recipiet qd̄ de deo vel ipsa p̄fidia abhorret? Cōs

Stigla. Pal⁹

stat autem apud omnes quia deus scit illud non esse futurū. Et si pleriq; nō recipiant illum posse scire/aut non posse scire hoc esse futurum: ne eū mutabilitatis nota vel impotētie minuere videantur. ¶ Sed esto vt deus (quoniā pleriq; id recipiunt) possit: dum tamen si fieri potest positione aut cōiunctione non pecces scire quod non scit: non ob hoc esse eū mutabilē quis conuincit: cui⁹ scientie non decedit aliquid v^l accedit: cum illud solū in rerum natura verū esse contingat: quod ille ab initio stabilitatis sue puncto prefixit. Dum tamen hoc recipitur exactissima diligentia precauendū est/ ne cognatio modorum/ verbi quam Apollonius iuducit quicq; perfidie ingerat aut falsitatis. Hec ipsa quoq; possibilitas eueniendi non leuitati illius qui non mouet/ sed rerum facilitati que natura non indignante moueri possunt conuenienter ascribitur. ¶ Manet itaq; vsq; quaq; immobilis integritas scientie dei: & si quid varietatis alicui inest: non tam scientis/ q̄ scitorum mutabilitas est. Licet enim que scientia dei complectitur/ mutabilitati subiaceant: ipsa tamen alterationis vices ignorat: et vno singulari aspectu et indiuiduo/ omniū que dici/ aut quocumq; sensu excogitari possunt vniuersitatem claudit & continet: adeo equidem sine motu vt localia sine loco: nā scētia sine initio: decedentia sine fine: fluctuantia sine alteratione: temporalia sine mutabilitate et mora: sic vniiformiter comprehendit: vt ei nec p̄terita transeāt/ nec futura succedāt. Nec mirū hoc in eternitatis statu: nisi qa quicquid ibi est/ mirabile est: cum et in nobis mutabiliū motum et infestantium cursum aliquatenus quiescens comprehendat aspectus. ¶ Intellectus quoq; rem magnam sine distensione & sine contractione sui rē modicam cōtemplatur: nec loco indiget vt localia claudat: nec spaciōrum interstitiis vt distantia cōplectatur: in eoq; patrem luminum insequitur: sed non passibus equis: cum hic multis: ille vero omnino nulli motui obnoxius sit. Cum vero simplicitatis diuine aspectus innumerabilia claudat: vna tamen est & indiuidua substantia prescientis ei⁹ essentialiter vna cum sibi sit idem esse et sapiētem esse. Alioquin fingat qui potest quis hic diuersa cōiunxerit: nec prima rerum omniū causa erit que vt sit coniūctionis amminiculo eget. Creature vero scientia lōge disparis conditionis est. Spiritui siquidem et anime non est idem esse/ & scientē esse/ cum anima primo affectionis motu inualefcens disponatur ad cognitionem rerum. ea⁹ si radicata fuerit/ vt aut oīno/ aut sine iniuria nature conuelli non possit/ habitus

Appollonius.

Quicqd est i eternitatis statu mirabile ē.

Via primitus ad qd disponatur.

suo informat aiam / facitq; scientē. Hic ergo habitus rectissime
 scientia appellat licet & res subiecte interdū scientie noie cen-
 seatur. Vnde & vicissim nominib⁹ mutuatis qd̄ vni⁹ est trāsit
 ad alterū. Sic utiq; et scientia dicit̄ multa cū tamen multitudo
 rerū potius q̄ sciētie sit. Si ergo sapiētie dei imensitas & simpli-
 citas attendat̄: vna est simplex & indiuidua. Si subiacētū mul-
 titudo: multiplex est & multiformis. Sic etiā si substātiā volen-
 tis aut potentis qua vult aut potest attendas: vna est voluntas
 et potestas. Si que vult & que potest / infinitus omniū numer⁹
 est. iuxta illud ppheticū. Magnus dñs et magna virtus ei⁹: &
 sapiētie eius nō est numerus. Itēq;. Magna opera dñi: exquisi-
 ta in omēs volūtates ei⁹. Et illud. Quis loquetur potētias dñi?
 Hec autē res vniformis & varia licet totius varietatis ignara
 sit / variis tamen nominibus appellat̄: sed ex variis causis. Sci-
 entia siquidē / & prescientia / dispositio / prouidentia / & predesti-
 natio nominat̄. Sed scientia existētium / presciētia futurorum /
 dispositio faciendorū / prouidētia gubernandorū / predestinatio
 saluadorū est. Et est predestinatio ab eterno gratie preparatio /
 per quā vnusquisq; vocatur ad vitā: sicut ait apostol⁹. Quos pre-
 destinauit: hos & vocauit: hos & iustificauit: hos & glorifica-
 uit. Et alibi. Apud te est fons vite / et in lumine tuo videbimus
 lumen. Vt ergo reuerenti quadā audacia / scientia dei que finē
 nescit / vel sermone finē inueniat. Scientia dei est oīm que sunt
 fuerūt / & futura sunt / vera p̄prehensio & plena notitia. Omnia si
 quidem vera nouit & sola / nullāq; dignatur agnoscere falsitatē /
 eam tñ diiudicat & cōdemnat. Est ergo necessario infinita que
 vniuersa vera cōplectitur: quorū utiq; non est numerus: & adeo
 infinitus vt finem nō inueniat: nisi in sapiētia dei que sola seip-
 sam quanta sit nouit. Nihil ergo eorū que nouit (qm̄ vera sunt)
 euanescit: omniūq; dispositiorū presentia sint / preterita / an futu-
 ra / initiū & causa veritas est. Psal. siquidem ait. Principiū ver-
 borū tuorū veritas: que nullo defectu sui transibūt. Transibunt
 tamen celū & terra: quoniā & hoc de verbis veritatis est. Tūc
 utiq; cū deformitate mūdi purgata / reformabit̄ celum nouū &
 terra noua. Sentiat vnusquisq; qd̄ ei fides vel ratio persuadet:
 ego sine preiudicio sentētie melioris / vera modis om̄ibus arbi-
 tror infinita: cū in omnib⁹ que sunt & que nō sunt: ab initio esse
 necesse sit vel nō esse: & eorū que cōtradictorie opponūtur / alte-
 rum semp ex necessitate sit verum. Tāta ergo numerositate se-
 mel & simul verorū excreuit / aut potius extitit numerus. vt om

Sapiētia dei
quid est.

ps. cxlvj.

ps. cx.

ps. cv.

Sciētie nota.

Rom. viij.

ps. xxxv.

Scientie dei
diffinitio.

ps. cxviij.

Matth. xxiij.
Luce. xxi.

Apocal. xxi.

Auctor huius
libri qd̄ in pre-
dictis opinat̄.

Scientie dei
nihil deficit.

Eccl. xviii.

Providentie
dei constitutioes
ps. xxxij.

Stoici credu-
litas et opinio.
Epicuri opi-
nio.

Scientia hu-
mana cum divi-
na in aliquo
coequetur.

nino minui nequeat/vel augeri & usquequaque in eum maneat infi-
nit? nisi apud infinitam sapientiam dei. ¶ Indeficiens ergo scientia
est cui nihil eorum elabatur:& omnino augmentum non recipit
que ea omnia comprehendit. Rationem vero eorum que deus ab
eterno in sapientia id est in unigenito verbo disposuit:creas ibi
omnia simul quam postmodum consequenter producit in opera
secundum prouisum ordinem singula traducens a generatione qua in-
cipiunt esse per sortem qua fluctuare videntur lapsibus ad cor-
ruptionem: que quasi existentie filium prescindens/retrudit ad
non esse/parcas vel fata antiquis placuit appellari eo quod constitu-
tiones providentie dei quin effectui mancipentur nemini parcant:
& a verbo dei quo eternaliter omnia dixit & facta sunt/executio-
nis firmamentum accipiant. Vnde stoicus omnia necessaria
credit:timens euacuari posse scientiam immutabilem. E contra
epycurus eorum que eueniunt nihil providentie ratione dispo-
situm:ne forte necessitatem mutabilibus rebus inducat opina-
tur. Pari ergo errore desipiunt:cum alter casui/alter necessitati
vniuersa subiiciat. Mutabilium igitur rerum dispositio immu-
tabilis est:& eterne providentie immutabilis status omnium muta-
bilium continet cursum. Cum vero ipsa ab eternitatis sue statu
moueri non possit:contingentium seriem ab omni nexu neces-
sitaris absoluit:& licet lux inaccessibilis sapientie dei humane
scientie tenebras incomparabiliter antecedit:est tamen in quo
claritati illius/caliginis nostre oculus quo ad aliquid coequetur.
Sicut enim quod video imminere/nulla ex eo quia videtur ne-
cessitate proueniet:sic & quod illius oculus contempletur non est
necessarium euenire. ¶ Scio equidem lapidem:vel sagittam quam
in nubes iaculatus sum:exigente natura recasuram in terram:
in quam feruntur omnia suo nutu pondera:nec tamen simpli-
citer recidere in terram/aut quia non recidere necesse est. Potest
enim recidere & non recidere. Alterum tamen & si non neces-
sario verum tamen est:illud utique quod scio futurum. Si enim
futurum non est:& si forte putetur:non scitur tamen quoniam
illius quod non est:non scientia sed opinio est. Ceterum & si non esse
possit:nihil impedit esse scientiam que non necessariorum tantum sed quo-
rilibet existentium est/nisi forte & tu cum stoicis existentia censeas
necessariis comparanda. Sic & que ille prenoit:omnia proculdubio
implebuntur. Contingentia tamen omnia/& non euenire possibile
est. A deo quidem ut ad eueniendum res quas cum eo futuras preno-
uimus/non magis ipsius quam noster visus astringat. Licet ab illis die-

spōitione subsistēdi formā omnia sortiantur quaten⁹ bona sunt: alias aut nō forme existēdi imaginē gerūt: sed defectū illi⁹ enormitatis sue vitio ptestatū. ¶ Prescīentia ergo reb⁹ causa eueniendi nō est: aut euentus rerū ei causa est prescīēdi: ne aut tēporaliū motus eterne puidētie causa sit: aut a purissimo fonte bonitatis: malorū profluāt riuuli. Deus vero bonorū dūtaxat auctor est. Qd̄ vero in topicis vulgo obiicit: quia necessario si quid prescitur eueniet/ nullo veritatis robore subnixū est: nisi forte reb⁹ ab omni necessitate absolutis modū cōplexioni quis tribuat: vt poti⁹ necessitate cōsequēdi q̄ consequētis pposite enūciationis veritas cōstet. Nec me artabis: vt licet dispositarū rerū mutabilem esse fatear naturā: scientiā disponētis ob hoc dicā esse mutabile: cū fm̄ ipsius veritatis archanū (iohannē filiū tonitruū loqr) fidei cōstet: quia quātacūq; sit labilitas subiectori: qd̄ factum est in eo vita erat: per quē facta sunt vniuersa. Eius itaq; dispositio tāta sue stabilitatis incolumitate viget & munit: vt nullo rerū motu cōcuti: nulla possit tēporis aut casus mutabilitate cōuelli. ¶ Q̄ ex possibili nō sequit̄ ipossibile. Et qd̄ ex quo necessario cōsequatur nouit altissimus q̄ oīa solus potest. Caplm. XXII.

Nstas tamen dicēs. Nisi euenierit aliquid qd̄ preuidit illud certa significatione cōplectens: forte lapidē recasurum in terrā fallitur dispositio: quia ergo lapis nō recidere potest/iubes me de duob⁹ eligere: quorū neutrū cōmuniter approbat: vt vel fatear prouidentia posse falli qd̄ fides abhorret: vel qd̄ absonū est/ex possibili impossibile cōsecutione vera consentiā euenire. Angustie quidē sunt vndiq; hinc ne diuinā minūā maiestātē: inde ne multorū clamorib⁹ & sentētie que iā fere oībus persuasa est contradicā. Sed quia melius est incidere in linguas hoīm q̄ impie versari in deū: si utrūq; vitare nō possum: absonus malo videri q̄ perfidus. Nō etenī omnib⁹ persuasum est: qd̄ ex possibili impossibile non sequat̄: nā hoc nōnulli recipiūt. Sed an recte viderint ipsi & iudicent. At vt ex vero falsum sequat̄: nemo sapiēs acq̄escit. Verū siqdē ex falso seq̄t̄ & vero: sed ex vero nō nisi verū. Ex possibili quoq; & ipossibili interdū possibile sequit̄: nō tamē ex quouis ipossibili oīa impossibilia: nisi forte aliud tibi psuaserint illi quorū si oīa vera sūt ex vno ipossibili sequūtur oīa ipossibilia: et ex quouis falso queribet falsa. Si vero obtinuisses ex vero falsum: iure et ex sentētia omniū quererer me a semita veritatis abductum. Non tamen his importunitatibus eatenus premor: vt quod inopinabile est

e ii

Dispositio rerū licet sit mutabilis: tamen dispositiū scientia est immutabilis.

Cause angustiarū auctoris super hoc articulo.